

УДК 930.2:378.4(477.54)»192/193»

Типологія спогадів про Харківський університет 1920 – 1930-х рр.

Красько Ольга

Красько Ольга. Типологія спогадів про Харківський університет 1920 – 1930-х рр. У статті, з огляду на специфіку мемуарних джерел та аналіз їхнього змісту, запропонована типологія комплексу спогадів про Харківський університет 1920–1930-х рр.

Ключові слова: мемуари, Харківський університет, типологія.

Красько Ольга. Типологія wspomnień o Харківском университеті 1920 – 1930-х гг. В статті, учитывая специфику мемуарных источников и анализ их содержания, предложена типология комплекса wspomnień о Харківском университеті 1920–1930-х гг.

Ключевые слова: мемуари, Харьковский университет, типология.

Olga Krasco. Typology of the memories of the Kharkov University in 1920–1930's. In the article a proposed typology of the complex of memories about the University of Kharkov in 1920 – 1930's, considering specificity of memoirs sources and analyzing their content.

Key words: memoirs, the University of Kharkov, typology.

З наявності достатньої кількості класифікацій мемуарних джерел (за різними ознаками) [4; 5; 15], питання типології мемуарів, як найвищого рівня узагальнення, спрямованого на виявлення та характеристики сутнісно-однорідних явищ, до цього часу не ставилося дослідниками. А. Г. Тартаковський, досліджуючи генезис російських мемуарів, застосував типологічно-еволюційний підхід до мемуарного комплексу, присвяченого подіям 1812 р. [20], однак таким чином намагався простежити еволюцію жанру в історичній перспективі, а не виділити типи спогадів. Мета ж нашого дослідження полягає в побудові типології комплексу мемуарів з історії Харківського університету 1920–1930-х рр. з огляду на специфіку мемуарних джерел, аналіз їхнього змісту.

Зауважимо, що в 1920–1932-й рр. Харківський університет існував у вигляді різних установ (Академія теоретичних знань, Харківський інститут народної освіти, Інститут професійної освіти і Фізико-хіміко-математичний інститут). Утім, сучасними дослідниками простежується

© Красько О. І., 2013

еволюційний зв'язок між вищезазначеними закладами: на їхню думку, ХІНО та інші інститути були правонаступниками дореволюційного університету і саме на їхній базі в 1933 році було відновлено Харківський університет [22, с. 374].

Зазначений комплекс мемуарів складають 26 спогадів викладачів, вихованців та співробітників Харківського університету, присвячених періоду 1920 – 1930-х рр., зокрема 25 письмових мемуарних джерел та біографічне інтерв'ю Г. Т. Солонської. Для аналізу змісту мемуарів в якості інструментарію були використані так звані «маркери» – зафіксовані ознаки, у нашому випадку найбільш поширені сюжети (викладацький склад, навчальний процес, склад студентства, зовнішній вигляд, матеріальне становище студента, «дозвілля» студентства).

Отже, виявлення в мемуарах відмінних рис висвітлення провідних сюжетів, у тому числі наявність одних та відсутність інших, різний виклад мемуаристами однакових фактів, акцентування уваги на певних подіях або їхнє замовчування, дозволили виокремити три типи мемуарів з історії Харківського університету 1920 – 1930-х рр., які ми умовно позначили як I, II, III. Кожен тип має декілька підтипів в залежності від того, який набір «маркерів» мають спогади, чи в якому ракурсі вони висвітлені. Підтипи були нами позначені як 1; 2; 3 тощо. Для всебічної характеристики виділених типів, ми оцінили їх за допомогою інших критеріїв (час, місце, мотиви створення спогадів, їхня форма та авторський склад).

Так, до типу I відносяться мемуари, в яких центральним сюжетом є характеристика професорсько-викладацького складу тих часів. Слід зазначити, що його опис зустрічається в 23 з 26 мемуарних джерел, причому 12 з них відображають виключно даний сюжет. У більшості випадків ці мемуари є присвятою вчителям від вдячних вихованців Харківського університету. Здебільшого вони були опубліковані на сторінках преси [6], у тому числі університетської, або як окремі статті у збірниках про видатних викладачів 1930-х рр. – Л. Д. Ландау [2; 8] та А. К. Вальтера [10].

Окрім цього, у чотирьох спогадах, які за своєю формою є мемуарами-автобіографіями, розповідь про університет складає частину з опису всього життя мемуариста. Але, що важливо відзначити, автори спогадів зупинялися на своєму навчанні в університеті тільки для того, щоб розповісти про вчителів, учнями яких вони вважали себе впродовж всього життя [13, с. 100], про викладачів, які вразили на все життя. Наприклад, студентка факультету соціального виховання О. Д. Іваненко наступним чином згадувала проф. І. П. Соколянського: «Геніальний новатор, що вмів навчити сліпого розпізнавати кольори, глухого – розпізнавати гаму, німого – передавати свої думки іншим» [7, с. 53]. Слід

завважити, що спогади С. А. Крижанівського [13; 14], О. Д. Іваненко [7], як і автобіографічний роман В. М. Сосюри [19] вирізняються стилем написання (художність, образність, літературна мова), що пояснюється професійними навичками самих мемуаристів, які стали видатними українськими літераторами ХХ сторіччя.

Враховуючи, що тип І був виділений на підставі наявності одного «маркери», а саме характеристики професорсько-викладацького складу, для виокремлення підтипів в якості критерію було використано різний виклад мемуаристами даного сюжету. Групу І. 1. складають мемуари, в яких більшою/меншою мірою автори через опис професіоналізму викладача [10, с. 34-75; 2, с. 45-68], його людських якостей [13, с. 40], смішних історій та курйозів, пов'язаних з ним [19, с. 142] демонстрували своє гарне, шанобливе ставлення до нього. У цих спогадах відсутні сюжети про політичні чистки професорського складу та репресії проти окремих викладачів, оскільки зазначені спогади, написані та опубліковані в Радянському Союзі в 1980-ті роки.

Вплив часу та місця створення/публікації мемуарного джерела на його змістовне навантаження підтверджується порівнянням між собою двох спогадів С. А. Крижанівського та двох мемуарів О. І. Ахієзера. Письменник і фізик виступили авторами спогадів двічі – в радянський час та в незалежній Україні. Так, центральною фігурою і перших, і других спогадів О. І. Ахієзера став вчений зі світовим ім'ям Л. Д. Ландау. Однак якщо в мемуарах «Учитель и друг», опублікованих у 1980-х рр., Олександр Ілліч зупиняється на досягненнях вченого, його відкриттях у «харківський період» життя, педагогічній діяльності в Харківському університеті [2, с. 45-68], то через двадцять років у своїх інших спогадах [1] вчений доповнює подану раніше інформацію сюжетом щодо звільнення Льва Давидовича з УФТІ і так званого «страйку» харківських фізиків [1, с. 21-22]. Більше про цей випадок написав А. К. Кікоїн [8, с. 160-164].

С. А. Крижанівський у своїх мемуарах «Спогад і сповідь з ХХ століття», написаних у 1990-ті рр., навіть назвою розділу («Термідор»), присвяченого тридцятим рокам, у тому числі навчання в Харківському університеті, підкреслював жорстокість тих часів, пояснюючи: «Хтось пустив у світ дотеп: у кожному сторіччі є своє середньовіччя... Мається на увазі – реакція. Такими були тридцять у нас. Що й казати, ганебні були часи...» [14, с. 36]. Водночас у спогадах 1980-х рр., письменник, розповідаючи про викладача мовознавства, українського поета, засновника письменницької групи ВАПЛІТЕ, представника розстріляного відродження М. Г. Йогансена («Майка») наважився лише написати: «...Ми не вірили у винуватість Майка. Такою він був гарною людиною!» [13, с. 135].

Зазначені мемуари О. І. Ахієзера та С. А. Крижанівського, спогади А. К. Кікоїна складають підтип – І. 2., до якого можна також додати п'ять сторінок мемуарів Я. П. Бланка та статтю в журналі «Нові дні» І. Горішного. Автори висвітлюють у спогадах політичні чистки та репресії проти педагогів, які в них викладали, або з якими вони працювали. І. Горішний, розповідаючи у своїх спогадах про трагічне життя харківських українців 1920-х рр. (професора мовознавства О. Н. Синявського та професора української літератури М. А. Плевако), репресованих у 1930-х рр., наголошує: «Чи можлива така розправа над професором-гуманістом ще деінде в культурному світі?!» [6, с. 14]. Окрім характеру змісту, об'єднує ці мемуарні джерела і те, що вперше вони були опубліковані поза межами Радянського Союзу – закордоном та в незалежній Україні.

До підтипу І. 3. можна віднести мемуари Н. І. Буланкіної та Л. Д. Нацик. Дані спогади за своєю формою належать до мемуарів-життєписів. Авторки, виходячи з розповідей батьків та власних спостережень знайомлять читача з життям університетських викладачів 1930-х рр. – І. М. Буланкіна та Д. З. Горdevського відповідно. Поштовхом для створення обох мемуарних джерел стало наближення 100-річного ювілею з дня народження кожного професора. Зважаючи на те, що мемуаристками виступили доньки вчених, спогади відрізняються своєю приватністю. З них ми можемо скласти уявлення не тільки про те, якими вченими були Іван Миколайович та Дмитро Захарович, але й якими вони були батьками, чоловіками, друзями. Ці невеликі за обсягом спогади були опубліковані на сторінках журналу «Universitates» [3; 16].

Другий тип ІІ становлять спогади, в яких меншою/більшою мірою висвітлені майже усі обрані нами «маркери», тобто, окрім викладацького складу, мемуаристи розповідають і про інші складові навчального процесу, а також про студентське повсякдення. Різноманітність сюжетів обумовлена тим, що дані мемуари, присвячені виключно університету, або його працівникам, студентські роки яких припали на зазначений період.

Наприкінці 1990-х рр. в університеті було започатковано серію публікацій, присвячених Alma-mater у зв'язку з наближенням її 200-річного ювілею. Відкрила дану серію книга університетського історика І. К. Рибалки [17]. У 2002 році свої спогади опублікував професор В. С. Коган [9], чим продовжив розпочату справу. Незважаючи на різну факультетську приналежність авторів, ці книги дуже схожі, оскільки написані студентами Харківського університету довоєнного часу: І. К. Рибалка закінчила історичний факультет у лютому 1945 р. (вступив у 1938 р., закінчити навчальний заклад вчасно завадила війна), В. С. Когану «поталанило» більше – він закінчив фізико-математичний

факультет у 1939 р., і воював вже з дипломом фізика. Тому ці спогади про один час, «про ту непросту епоху, про життя воєнного покоління, про Харківський університеті 1930-х рр. і про, те як склалися долі його випускників тих років» [10, с. 3]. До даного типу II. також можна додати мемуари Б. М. Красовицького [12]. Попри той факт, що спогади не увійшли до ювілейної серії та були опубліковані окремих виданням, вони також присвячені Харківському університету, зокрема «його хімікам» [12, с. 4]. Борис Маркович першу публікацію мемуарів присвятив 190-річному ювілею рідної Alma-mater, а до її 200-річчя – перевидав спогади. Хімік, як і вищезазначені автори, навчався в 1930-ті роки (спочатку як студент, а потім – аспірант), тому зміст цих трьох мемуарних джерел (характеристика окремих викладачів, розкриття навчального процесу, опис студентського дозвілля) співпадає. До даного типу також відносяться спогади О. Буревій, О. Соловей, Н. М. Третяк-Шилдс, які були написані та опубліковані задовго до мемуарів з ювілейної серії, але зміст мають приблизно такий саме, тобто «...друковані спогади, крім свого прямого призначення – висвітлити розвиток Харківського університету за тридцятих років у його людських аспектах, розкривають набагато ширші процеси в усій підрадянській Україні тих років» [24, с. 256]. Таким чином, попри той факт, що мемуари зазначеного типу написані та опубліковані в різні часи, вони відображають в однаковій мірі студентське життя тих часів, тому виокремити підтипи доволі складно.

Третій тип представлений вісьмома спогадами, в яких відображено декілька сюжетів. В залежності від набору «маркерів» їх можна поділити на два підтипи – III. 1. та III. 2. Так, ми зазначили, що сюжет про професорсько-викладацький склад наявний у 23 з 26 мемуарних джерел. І тільки спогади І. М. Буланкіна, Д. З. Горdevського та А. М. Утевського, які становлять підтип III. 1., не мають опису викладачів. Спробуємо пояснити цю особливість даних спогадів. Мемуари І. М. Буланкіна та Д. З. Горdevського були створені наприкінці 1930-х рр. та в 1957 р. відповідно, тобто в той час, коли вчені працювали професорами в Харківському університеті. Тому, ймовірно, мемуаристи вирішили не наводити характеристику своїх колег. Спогади схожі своєю лаконічністю – автори наводять факти, але не показують свого ставлення до них.

Відсутність даного сюжету у спогадах А. М. Утевського, пояснюється тим, що біолог навчався на початку 1920-х рр. Незважаючи на політику «пролетаризації», заміну університетів інститутами народної освіти, майже увесь персонал колишніх дореволюційних вищих навчальних закладів зберігся. Як зазначила О. Л. Рябченко: «Входження «старої» професури в радянський ринок праці був обумовлений потребою

суспільства в освічених людях, розумінням, що знання можна отримати лише від професора» [18, с. 256]. У свою чергу, А. М. Утевський підкреслював: «... кафедри залишались ті ж, люди на кафедрах були колишні, багато з них – хороші спеціалісти в своїй області – просто не розуміли, що відбувається в країні, й були зовсім розгублені» [21, с. 67]. На відміну від «старої» професури, пролетарське студентство прийшло до вищої школи, слідуючи новим радянським стратегіям спілкування, тому взаємовідносини між ними не склалися, а нових педагогів радянська система освіти ще не виховала. Виходячи з цього, біологу просто нікого було детально характеризувати. Вчений лише розділив «старих» викладачів на три категорії, відповідно до їхнього ставлення щодо нововведень радянської влади: «співчуваючі», «іронічні» та «розгублені» [21, с. 68].

До підтипу III. 2. відносяться спогади, в яких більшою мірою відображено академічне життя студентів 1920 – 1930-х рр., а не студентська повсякденність, зокрема дозвілля тих часів. Це мемуари Л. Дражевської, Л. З. Копелева, О. М. Матвієнко, Г. Т. Солонської Ю. В. Шевельова. Мемуаристи зупиняються на висвітленні студентського побуту тільки, коли розповідають про життя в незвичайних умовах – під час літніх практик [23, арк. 32] та військових таборів для студентів [25, с. 68; 11, с. 319]. Незатребуваність студентського повсякдення в зазначених спогадах пояснюється трьома причинами. По-перше, це нетривалість навчання в Харківському університеті, як у випадку з Л. Дражевською, Л. З. Копелевим та Г. Т. Солонською. Автори були студентами Харківського університету всього декілька років, зокрема Г. Т. Солонська – один навчальний рік (1934/1935). По-друге, студентські роки зазначених мемуаристів припали на 1933 – 1935-ті рр. – період подій державного масштабу (Голодомор 1932 – 1933-ті рр., політичні репресії після вбивства С. М. Кірова в 1934 році). Тому автори детальніше зупинялися на висвітленні політичної ситуації у країні, своєму ставленні до тих подій. Історик Л. З. Копелев, беручи участь у хлібозаготівлі 1933 року, «пишався тим, що допомагав забирати хліб у селян, що двадцятирічний міський невіглас повчав людей похилого віку, одвічних хліборобів, як їм жити, як працювати, що їм на шкоду, а що на благо» [11, с. 7]. Однак за тридцять років, у своїх спогадах він вже думав інакше: «Цього гріха не відмолити. Ні в кого. І нічим не спокутувати. Залишається тільки жити з ним можливо пристойно. Для мене це означає – не забувати, не приховувати ...» [11, с. 8]. Тому автор щиро розповідає і про інші жахи радянської тоталітарної системи – про процес СВУ, політичні репресії тощо. Більш докладно про це написав мовознавець Ю. В. Шевельов [25, с. 78]. Відсутність студентського повсякдення в спогадах О. М. Матвієнко та Ю. В. Шевельова, які

всі п'ять років навчалися в Харківському університеті, пояснюється захопленням мемуаристів в ті часи наукою та театром відповідно. Так, Олександра Михайлівна більшість сторінок своїх мемуарів присвячує розповіді про альгологію (розділ ботаніки про водорості), якою почала займатися саме в студентські роки [23, с. 34-38]. Юрій Володимирович, який з дитинства любив театр, під час навчання в університеті відразу після занять відвідував вистави місцевих театрів, зокрема театру «Березіль» [25, с. 67-75].

Підведемо підсумки. Змістовне навантаження мемуарів з історії Харківського університету 1920 – 1930-х рр. визначило типологію зазначених джерел. Нами було виділено три типи, два з яких має декілька підтипів в залежності від викладу основного матеріалу. До типу I відносяться мемуари з єдиним сюжетом розповіді – у центрі уваги авторів знаходиться професорсько-викладацький склад тих часів. Виокремлення підтипів зумовлено різними підходами мемуаристів до опису того чи іншого педагога. Так, підтип I. 1. складають мемуари, в яких автори демонстрували своє гарне, шанобливе ставлення до нього. У мемуарах підтипу I. 2. мемуаристи розповідають про викладачів, які зазнали утисків – були репресовані, звільнені з посад. Спогади підтипу I. 3. відрізняються своєю приватністю, оскільки про університетських діячів написали їхні діти. Другий тип II становлять спогади, які мають повний набір маркерів та однаковий виклад фактів, подій, «портретів» викладачів, тому виокремити підтипи не виявляється можливим. Мемуари, які відображають декілька з визначених сюжетів, об'єднані в третій тип – тип III: зокрема спогади, які не містять характеристики викладачів становлять підтип III. 1., а спогади, що не відображають студентську повсякденність – підтип III. 2. Типологія зазначеного комплексу мемуарних джерел засвідчила залежність змістовного навантаження від місця та часу створення, публікації спогадів, особливостей авторського складу.

Література

1. Академик А. И. Ахиезер о времени и о себе // *Universitates*. – 2005. – №4. – С. 14-22.
2. *Ахиезер, А. И.* Учитель и друг / А. И. Ахиезер // *Воспоминания о Л. Д. Ландау* : [сборник]. – М., 1988. – С. 45-68.
3. *Буланкина, Н. И.* Мой отец / Н. И. Буланкина // *Universitates*. – 2001. – № 1. – С. 36-55. ; № 2. – С. 32-51.
4. *Варшавчик, М. А.* Предмет и задачи источниковедения истории КПСС / М. А. Варшавчик – М., 1967.

5. *Голубцов, В. С.* Мемуары как источник по истории советского общества / В. С. Голубцов. – М., 1970.
6. *Горішний, І.* Харківські україністи 20-х років / І. Горішний // *Нові дні*. – 1971. – Ч. 257. – С. 13-15.
7. *Іваненко, О. Д.* Завжди в житті / О. Д. Іваненко. – К., 1985.
8. *Кикоин, А. К.* Как я преподавал в Харьковском университете / А. К. Кикоин // *Воспоминания о Л. Д. Ландау* : [сборник]. – М., 1988. – С. 160-164.
9. *Коган, В. С.* Семнадцать рассказов старого физика / В. С. Коган. – Х., 2002.
10. *Коган, В. С.* А. К. и К. Д. (Друзья – соратники) / В. С. Коган // *Академик Антон Карлович Вальтер* : [сборник]. – Х., 2005. – С. 34-75.
11. *Копелев, Л.* И сотворил себе кумира / Л. Копелев. – Х., 2010.
12. *Красовицкий, Б. М.* Мои учителя и сверстники / Б. М. Красовицкий. – Х., 1996.
13. *Крижанівський, С. А.* Ми пізнавали неповторний час: портрети, есе, спогади / С. А. Крижанівський. – К., 1986.
14. *Крижанівський, С. А.* Спогад і сповідь з ХХ століття / С. А. Крижанівський. – К., 2002.
15. *Макарчук, С.* Писемні джерела з історії України : курс лекцій / С. Макарчук. – Л., 1999.
16. Первый декан мехмата: (к 100-летию со дня рождения Дмитрия Захаровича Гордевского – первого декана механико-математического факультета) // *Universitates*. – 2008. – № 2. – С. 30-40.
17. *Рибалка, І. К.* Така наша доля: Сторінки життя мого покоління / І. К. Рибалка. – Х., 1999.
18. *Рябченко, О. Л.* Студенти Радянської України 1920–1930-х років: практики повсякденності та конфлікти ідентифікації / О. Л. Рябченко. – Х., 2012.
19. *Сосюра, В. М.* Твори. В 10 т. Т. 10. Статті, спогади, листи / В. М. Сосюра. – К., 1972.
20. *Тартаковський, А. Г.* 1812 год и русская мемуаристика. Опыт источниковедческого изучения / А. Г. Тартаковський. – М., 1980.
21. *Утевский, А. М.* Начало пути / А. М. Утевский // *Universitates*. – Х., 2005. – №3. – С. 63-76.
22. Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна за 200 років / В. С. Бакіров, В. М. Духопельников, Б. П. Зайцев та ін. – Х., 2004.

23. Центральний державний науково-технічний архів України, м. Харків (ЦДНТА України). – Ф. 209. – К. 11. – Оп. 1. – Спр. 27. – 330 арк.
24. Шевельов, Ю. Мати-й-мачуха / Ю. Шевельов // Сучасність. – Мюнхен, 1983. – № 1-2. – С. 248-252.
25. Шевельов, Ю. В. Я-мене-мені (і довкруги). В 2 ч. Ч. 1. В Україні / Ю. В. Шевельов. – Х., Нью-Йорк, 2001.

УДК 94(477.8)»16/17»:666.1:[069.51(477.82-21)]

Скляні вироби з Історико-краєзнавчого музею м. Володимир-Волинського

Курдина Юлія

Курдина Юлія. Скляні вироби з Історико-краєзнавчого музею м. Володимир-Волинського. У статті розглядаються гутні вироби XVII – XVIII ст., що знаходяться у колекції Історико-краєзнавчого музею Володимир-Волинського. Вони представлені фрагментами різнотипних пляшок, ніжками келихів, аптечним посудом тощо. Знахідки репрезентують кілька груп гутних виробів, а тому важливі для вивчення масштабів розвитку та особливостей гутництва на західноукраїнських землях.

Ключові слова: гутництво, скляні вироби, пляшка, келих.

Курдина Юлія. Стеклоаннє изделия из Историко-краеведческого музея г. Владимир-Волынского. В статье рассматриваются гутные изделия XVII – XVIII вв., находящиеся в коллекции Историко-краеведческого музея Владимир-Волынского. Они представлены фрагментами разнотипных бутылок, ножками бокалов, аптечной посуды и т. д. Находки представляют собой несколько групп гутных изделий и поэтому важны для изучения масштабів развития и особенностей гутного производства на западноукраинских землях.

Ключевые слова: гутное производство, стеклоаннє изделия, бутылка, бокал.

Kurdyna Julia. Glassware from the Volodymyr-Volynsk Historical museum of local lore. This article deals with the Hutta-ware of XVII – XVIIIth centuries, which are located in the collection of the Volodymyr-Volynsk Historical museum of local lore. They are presented as the fragments

© Курдина Ю. М., 2013

of different types of bottles, glasses legs, pharmaceutical glassware etc. The findings represent several groups of the Hutta-ware, and therefore are important to explore the extent and peculiarities of Hutta production development in Western Ukraine.

Key words: Hutta produktion, glassware, bottle, glass.

Склярство є одним з найдавніших виробництв. Вже у IV–III тис. до н. е. в добу Раннього та Стародавнього царств єгиптяни знали секрети виготовлення скла [4, с. 42; 21, с. 7]. Побутові, культові та ювелірні речі зі скла є добре відомими з багатьох стародавніх держав: Дворіччя, Китаю, Греції та Риму [4, с. 43]. Особливо широкому продукуванню скла сприяло винайдення складувної трубки. Вважається, що це відбулося у I ст. н. е. в Сирії, після чого скло почало розвиватися у Римській імперії як один із господарських товарів [23, с. 2].

Лише з кінця X ст. в Київській Русі склались об'єктивні умови, в яких могло відбутися запозичення принципу виготовлення прозорої скляної маси зі суміші сурика та піску. З прийняттям християнства та початком активного храмубудування сюди почали приїжджати візантійські зодчі, художники та інші ремісники, які привезли з собою таємницю скловиробництва [22, с. 183].

На зламі XI – XII ст. на Русі освоєно техніку видування [14, с. 32], у зв'язку з чим щораз більшого значення набуває основна властивість скла – прозорість. Поширення набувають намистини, персні, різноманітні посудини, з'являються віконні шибки [22, с. 187]. З другої чверті XII ст. починається виготовлення скляних браслетів [22, с. 191].

У кінці XV – на початку XVI ст. спостерігається часткове переміщення склоробних майстерень – гут [13, с. 31] (саме така назва почала використовувалась для їх означення) з території міст у віддалені місця поблизу лісових масивів на піщаному ґрунті [2, с. 35], недалеко від води [3, с. 45], що було вигідним з точки зору постачання сировини [12, с. 16]. Підтвердженням цього може служити розміщення зафіксованої у Йосифінській метриці місцевості «Стара Гута» (суч. Золочівський р-н Львівської обл.) на обширі між лісами, при чому ґрунт тут був кам'янистий та непридатний для землеробства [20].

Якщо склярство періоду Київської Русі досить широко висвітлено у монографіях та публікаціях, зокрема Ю. Щапової [22] та В. Безбородова [1], то гутництво, зокрема на західноукраїнських землях й досі залишається малодослідженим. Серед робіт, присвячених питанням особливостей організації гут, скляним виробам тощо слід виділити